

Відгук
офіційного опонента доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора
Козіної Жаннети Леонідівни
на дисертаційну роботу Дробот Катерини Володимирівни
на тему «Інтерактивне навчання плавання дітей старшого дошкільного віку»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи

Плавання вважається фізичною активністю, що надає дуже сприятливий вплив на розвиток організму, починаючи із загального процесу зростання, загартовування та зміцнення опірності організму та підвищення загальної працездатності. Навчання навичкам плавання та безпеки на воді є невід'ємною частиною забезпечення безпеки дітей при відвідуванні водних об'єктів. Проте дуже мало відомо про фактори, що впливають на здатність дитини досягти рівня навичок. Самосприйняття дітей може впливати на ризики, на які вони йдуть, а сприйняття батьків може впливати на ступінь контролю, який вважається за необхідне для дітей у воді та поблизу неї. У нас ще мало даних про плавальні здібності дітей дошкільного віку, а наявні дані недостатні, та не можуть бути зіставлені між різними країнами через різні методологічні підходи.

Брак робіт щодо навчання дітей плавання, саме у старшому дошкільному віці зумовив вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана згідно тем: «Теоретико-методичні засади вдосконалення навчально-тренувального процесу у різних видах спорту» (державний реєстраційний номер: 0122U001108) плану науково-дослідної роботи Запорізького національного університету на 2022–2026 рр. і «Теоретичні і методичні основи навчання плаванню різних груп населення» (державний реєстраційний номер: 0121U108015) плану науково-дослідної роботи Херсонського державного університету на 2021–2025 рр. Здобувачка – співвиконавець тем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота викладення в опублікованих працях

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, визначених у дисертації, обумовлена використанням адекватних за ступенем спорідненості (загальнонаукові та приватно-наукові) та за сферою застосування (експериментальні, емпіричні та теоретичні) методів дослідження; відповідністю методів дослідження меті та завданням дослідження; достатньою тривалістю дослідження, якісним і кількісним аналізом його результатів; коректним застосуванням методів математичної статистики при обробці та аналізі отриманих у дослідженні емпіричних даних із урахуванням специфіки предмету і конкретних дослідницьких завдань.

Дисертація має суттєву наукову новизну. Авторкою вперше: доведено ефективність застосування різних підходів до формування змісту програму навчання плавання дітей старшого дошкільного віку на основі застосування інтерактивних засобів і методів. Встановлено, що навчальні заняття за авторською програмою позитивно впливають на показники фізичного розвитку, функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем, вольової сфери, фізичної та плавальної підготовленості, дітей старшого дошкільного віку; включено до процесу навчання плавання дітей старшого дошкільного віку категорії «водна компетентність» та рівні сформованості плавальних умінь дітей старшого дошкільного віку; запроваджено спеціалізований засіб «Комп'ютерна програма визначення водної компетентності (SwimTeach)» для моніторингу умінь дітей старшого шкільного віку та комплекс ілюстративно-методичних карток для візуального сприйняття техніки виконання рухів дітьми зазначеної вікової групи.

Також удосконалено обґрунтування нових можливостей підвищення рівня водної компетентності дітей старшого дошкільного віку за допомогою усунення чинників завад, що лімітують їх досягнення; відомості щодо пріоритетності засобів і методів навчання плавання дітей старшого

дошкільного віку; відомості щодо структури і змісту програми навчання плавання дітей дошкільного віку та досвіду.

Крім того, набули подальшого розвитку організаційні та методичні положення щодо якісної організації процесу навчання плавання дітей старшого дошкільного віку; відомості про динаміку фізичного розвитку, функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем, фізичної підготовленості, вольової сфери дітей старшого дошкільного віку за підсумками занять плаванням.

Ступінь вірогідності забезпечується й належним опрацюванням Катериною Володимирівною 234 джерел науково-спеціалізованої літератури для вивчення об'єкту дослідження (з яких 73 – іноземні); результатами впровадження у навчальний Запорізького національного університету, Херсонського державного університету, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; у навчально-тренувальний процес ВП ФПУ у Запорізькій обл., ХМГО «Федерація плавання м. Херсона», СДЮШОР «Мотор-Січ» м. Запоріжжя, СДЮШОР «Спартак-КПУ» м. Запоріжжя, ДЮСШ № 2 м. Івано-Франківськ, ДЮСШ «Сокіл» Калуської міської ради, що підтверджено відповідними актами; кількістю наукових публікацій і представленням власних досліджень на Всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях та конференціях кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету (м.Херсон, 2019–2022) і кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету (м.Запоріжжя, 2020–2022).

Основні положення дисертаційного дослідження викладено в 8 наукових працях, з яких 2 роботи опубліковані у фахових виданнях України; 2 – у виданнях, що входять до наукометричної міжнародної бази даних Scopus; 1 публікація апробаційного характеру; 3 – додатково відображають наукові результати дисертації (додаток А).

Оцінка наукової та літературної якості складу матеріалу і стилю дисертації

Наукова праця написана сучасною українською мовою із адекватним застосуванням термінів і понять, здобувачка добре володіє та вільно викладає поданий матеріал. Характер та стиль оформлення дисертації повністю відповідають загальним вимогам.

Оцінка змісту дисертації та її основні положення

Дисертаційна робота Дробот Катерини Володимирівни на тему «Інтерактивне навчання плавання дітей старшого дошкільного віку», має логічну структуру, що відповідає вимогам, та складається з анотацій (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувачки, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків (65 сторінок). Загальний обсяг дисертації – 305 сторінок, з яких 192 – основного тексту. Отримані результати проілюстровано за допомогою 33 таблиць та 9 рисунків.

У **вступі** обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни, відображено особистий вклад авторки, наведено дані щодо апробації роботи та впровадження отриманих результатів в практику.

У **першому розділі «Теоретичні та методичні особливості навчання плавання дітей старшого дошкільного віку»** проаналізовані науково-методичні джерела, що дозволили систематизувати й узагальнити інформацію щодо емпіричних даних передової практики. Здобувачкою виявленні протиріччя між даними науково-методичної літератури різних авторів стосовно пріоритетних методів і засобів, та визначені ключові чинники ефективності навчання плавання дітей дошкільного віку.

Вказано на значенні плавання для формування особистості дитини. Проаналізовано закордонний досвід навчання плавання, де всі діти Австралії, до закінчення початкової школи, повинні встановити мінімальний рівень із

плавання. Привернута суттєва увага щорічним програмам грантів і партнерств у США.

Визнана важливість навчання молоді плавання та безпеці на воді у Великій Британії, включивши це до національної програми. Охарактеризовані національні кампанії, які покликані допомогти максимально ефективно використати семестрові уроки плавання та безпеки на воді. Також подані рівні навчання плавання для дітей віком від 6 місяців до 5 років в Канаді. Крім того, національною програмою пропоновані уроки для опанування базових навичок дітей 6-12 років. Визначено методичні складові та застосування інтерактивних засобів і методів навчання плавання. Акцентована потреба у впровадженні інноваційних та інтерактивних засобів і методів навчання плавання, що вказала на відсутність цього у практиці роботи з дітьми старшого дошкільного віку тощо.

В **другому розділі** «Методи та організація дослідження» (складається із двох підрозділів) детально розкрито методи, які розділені на загальнонаукові й приватно-наукові – за ступенем спільності; на експериментальні, емпіричні й теоретичні – за сферою застосування, та організацію дослідження. Для реалізації поставлених завдань в роботі використано широкий діапазон методів дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової, навчально-методичної літератури й інформації в мережі Інтернет; анкетування; опитування; експертне оцінювання; педагогічне спостереження; педагогічне тестування: фізичної підготовленості, умінь з плавання, визначення рівня водної компетентності; вольової сфери; медико-біологічні методи тощо; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

У **третьому розділі** «**Порівняльна характеристика показників підготовленості дітей старшого дошкільного віку**» вказано на тому, що ефективною стратегією запобігання утопленню – є навчання плавання. Утоплення залишається основною причиною ненавмисної смерті у всьому світі, на яку припадає не менше 7% усіх смертей, пов'язаних із травмами. Авторка зачіпає таку проблему, як страх перед водою, що є найсильнішим

предиктором відсутності чи низького рівня навичок плавання. Проте навички безпеки на воді (плавання, навички входу і виходу, навички плавання і знання безпечної поведінки), які сформовані у дитинстві, закладають основу для майбутньої водної діяльності.

Оскільки утоплення є провідною причиною ненавмисних травм/смертей дітей у всьому світі, розуміння та усвідомлення фактичних водних навичок дітей має вирішальне значення. Саме тому, Катерина Володимирівна розглянула точність батьківського сприйняття та здійснила оцінку рухових плавальних умінь та навичок дитини за допомогою модифікованої анкети – шкали водної компетентності (ШВК) за 30 завданнями (Додаток В). Анкетування батьків вказало на переоцінку ними відповідних здібностей у воді досліджуваних дітей старшого дошкільного віку.

До позитиву відносимо й застосування спеціалізованої програми «Комп'ютерна програма визначення водної компетентності (SwimTeach)» (Додаток Ж) для визначення рівня інтегрального показника водної компетентності Івк.

Засвідчено відсутність достовірних відмінностей між дітьми обох експериментальних і контрольної груп за показниками: антропометричними, гармонійності фізичного розвитку, дихальної та серцево-судинної систем, вольової сфери та фізичної підготовленості тощо.

У межах дослідження, здобувачкою здійснене експертне опитування щодо організаційних характеристик навчання плавання дітей старшого дошкільного віку, таких як: оптимальна кількість дітей та іграшок і кількість вправ із ними на занятті; ефективні засоби та методичні прийоми; особливості, які притаманні ігровим засобам; доцільність використання методів практичної вправи; оптимальне співвідношення методів ігрової та змагальної вправи; необхідність застосування додаткового інвентарю; оптимальна довжина відрізків для вправ у воді ігрового та змагального характеру. Вищезначене сприяло досягненню мети – визначенню можливості активізації учасників

експерименту, та підвищенню ефективності процесу навчання плавання за рахунок застосування інноваційних засобів і методів.

У четвертому розділі «Порівняльна характеристика показників підготовленості дітей старшого дошкільного віку» засвідчено, що програма інтерактивного навчання плавання дітей старшого дошкільного віку повинна відповідати сучасним концепціям прагматології: ціль – зміст – стратегія – оціночні тести, бути ретельно сплановані таким чином, щоб діти могли опанувати певні базові навички. Це дозволить набути більш просунутих навичок та підвищити безпеку на воді. Стверджено, що розробка ефективної стратегії навчання є раціональним процесом, що поєднує в собі найбільш ефективні цілеспрямовані операції (поєднання найбільш ефективних їх вибору та принципів, правил, форм організації, створення ситуацій виконання завдань), використовуючи загальні та приватні принципи операційних вимірювань на епістемологічному рівні.

Програма навчання плавання враховувала особливості дітей нового покоління, ґрунтувалася на прогресивній зміні поведінці дітей у результаті послідовного навчання основним руховим навичкам, була спрямована на розвиток навичок, безпеку та впевненість у воді.

Також до програми пропонується застосування вебінарів із батьками (для з'ясування питань охорони здоров'я); рухових завдань з застосуванням сучасних гаджетів (інтерактивні дошки, інтерактивні панелі, інтерактивні столи); методичних картків у вигляді коміксів (для емоційного настрою); ребусів, розмальовок, шарад, кросвордів (для підвищування інтересу, поглибленню мотивації до навчання); пам'ятки з героями мультфільмів із обов'язковими до виконання правилами поведінки на воді.

Встановлено підвищення водної компетентності, покращення антропометричних показників, оптимізацію показників гармонійності фізичного розвитку

Доведено, що проведене здобувачкою дослідження вказало на практичну можливість та ефективність запропонованої програми навчання

плавання, і довело доцільність цілеспрямованого формування водної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Обговорення підсумків проведених досліджень, відповідно до вимог, засвідчено у **п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження»**, де здійснено порівняння розробок автора з існуючими науковими даними, узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну і теоретичну значущість. На підставі цього виявлено дискусійні та сформульовано наукові положення трьох рівнів новизни (вперше, удосконалено, набули подальшого розвитку).

У поданій дисертації всі компоненти, етапи, деталі експерименту усвідомлюються досить чітко. Ретельність проведеної роботи не викликає сумніву.

Загальні висновки структурно повністю відповідають завданням дослідження та відбивають основні його результати, є логічними та структурованими.

Робота також містить **додатки**, де відображені список публікацій здобувача за темою дисертації; акти впровадження результатів; змісти: «Школа водної компетенції»; логічні вправи теоретичного характеру для психоемоційного розвитку на формування знань з плавання; журнал із техніки безпеки; комп'ютерна програма визначення водної компетентності (SwimTeach).

Дисертаційне дослідження Дробот Катерини Володимирівни на тему «Інтерактивне навчання плавання дітей старшого дошкільного віку» містить результати власних досліджень, порушення академічної доброчесності відсутні. Наведені ідеї та розробки і критичний аналіз наукових поглядів, що належать співавторам чи іншим авторам, мають посилання на відповідні джерела.

Водночас рецензована дисертація не позбавлена окремих недоліків, що мають різний ступінь принципності. Вважаю за необхідне звернути увагу на зауваження та окремі моменти в роботі, які вимагають уточнення:

1. Враховуючи кількість досліджених показників і застосування модифікованої анкети – школи водної компетентності разом із комп'ютерною програмою (SwimTeach)», чи зможе тренер самостійно здійснити їх імплементацію в навчально-тренувальний процес? Скільки фахівців необхідно для якісного впровадження й отримання ефективних результатів?

2. Для кращого сприйняття необхідно подати експериментальні програми в графічному або табличному вигляді.

3. Потребує уточнення, за якою саме загальноприйнятою методикою проводили заняття із навчання плавання діти старшого дошкільного віку контрольній групі (стор. 6, стор. 75).

4. Бажано тест 7 у табл. 3.9 (стор. 107) перенести і розташувати після тесту 3 до силових здібностей обстежуваного контингенту.

5. Результати, що подано у розділі 5 виходять за межі завдань дисертаційної роботи.

6. На наш погляд, в списку публікацій автора, доцільним було б після вказання належності видання до фахових вказувати також категорію фахового видання (А, Б, В).

7. Вважаємо за доцільне деталізувати потенційні напрями подальших досліджень за тематикою дисертації.

8. У роботі зустрічаються деякі граматичні та орфографічні неточності.

У цілому, зазначені зауваження не зменшують теоретико-практичного значення отриманих результатів дисертаційної роботи.

Висновок

Дисертаційна робота Дробот Катерини Володимирівни на тему «Інтерактивне навчання плавання дітей старшого дошкільного віку», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, актуальне теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам наказу МОН України

№ 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44), а її автор – Дробот Катерина Володимирівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Доктор наук
з фізичного виховання та спорту, професор,
завідувач кафедри олімпійського
і професійного спорту,
спортивних ігор та туризму
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди

 Жаннета КОЗИНА

